

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Теодора Маринова Георгиева, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, професионално направление: 3.7. Администрация и управление (Стратегическо управление на науката, технологиите и иновациите)

Относно: проект на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен “доктор” към катедра „МИО и бизнес“, факултет „Международна икономика и политика“, УНСС.

Автор на дисертационния труд: Белослава Пламенова Гуевска

Тема на дисертационния труд: “Управление на знанието при създаване на конкурентни предимства, иновации и стратегически промени в ИТ сектора в България”.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 1459 от 31.05.2022 г. на Зам.-ректора по научноизследователска дейност и международно сътрудничество на УНСС, и Решение, взето на първо заседание на научното жури.

1. Информация за дисертанта

Докторантката Белослава Пламенова Гуевска се е обучавала по докторска програма към катедра „Международни икономически отношения и бизнес“, факултет „Международна икономика и политика“ на УНСС по научна специалност „Световно стопанство и Международни икономически отношения (Международен мениджмънт)“. Зачислена е в редовна форма на обучение на основание Заповед на Ректора на УНСС № 1004 от 22.04.2014 г. По-късно докторантката преминава в задочна форма на обучение. Научен ръководител е доц. д-р Иван Стоянов Стойчев. Докторантката е отчислена с право на защита със Заповед на Ректора на УНСС № 950 от 1.04.2021 г.

Белослава Гуевска е родена през 1988 г. Завършва средното образование в 73 СОУ в София с преподаване на чужди езици. Придобива ОКС „бакалавър“ по Международни икономически отношения в УНСС и ОКС „магистър“ по Европейски бизнес и финанси на английски език в съвместната магистърска програма между Университета „Нотингам Трент“, Великобритания, и УНСС. Владее английски, немски и руски език.

Белослава Гуевска придобива професионален опит в различни компании и организации – стажант, маркетинг специалист, координатор на проект.

Индивидуалният план по време на обучението в докторантура е изпълнен коректно.

1. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд е разработен в обем от 206 страници и е структуриран в увод, три глави, заключение, използвана литература, списък на графичните изображения, използвани съкращения и три приложения. Съдържанието на дисертационния труд е илюстрирано посредством 11 таблици и 25 фигури. В структурно отношение дисертационният труд е логически издържан като е постигната добра балансираност между отделните части. Библиографската справка съдържа 217 източника, от които 177 заглавия на латиница и 38 на кирилица.

Дисертационният труд е посветена на актуален и важен икономически и управленски въпрос. **Актуалността на темата** на дисертационния труд произтича от следното:

- В условията на задълбочаваща се глобализация и формирането на все по-агресивна конкурентна среда съвременните компании все по-ясно разпознават знанието като основен източник на конкурентни предимства. Това налага прилагането на целенасочени и системно разработвани практики и механизми за неговото анализиране, оценка и ефективно управление.

- Секторът на информационните и комуникационните технологии е ключов за България не само от гледна точка на показателите за дял от БВП, износа или заетостта, но и като потенциал за насърчаване на иновационната активност и повишаване на конкурентоспособността на останалите сфери на икономическа и социална активност.

В дисертационния труд разграничението между предмет и обект на изследването е направено по следния начин: като **обект** на изследването са

определени „български и международни компании, работещи в ИТ сектора в България, които имат поделения в или изнасят продуктите си към повече от една държава и развиват дейността си в сферата на софтуерните технологии“, а като **предмет** – „дейностите и практиките на горепосочените високотехнологични ИТ фирми по управление на знанието“. Установих, че отправената бележка по време на вътрешната защита: „От една страна, управлението, което е изведено като обект, само по себе си се състои от дейности и практики. От друга страна, дейностите и практиките, които се включват в управление на знанието, формират предмета на изследването. В този смисъл, според мен, се допуска известно дублиране и е добре да се помисли за по-ясното разграничаване на обекта от предмета на изследване.“ е успешно отразена.

Дефинираната **цел** на дисертацията е „да изследва управлението на знания в технологичните компании в България и начините да се преодолеят предизвикателствата при осъществяването на този процес, като се предложи интердисциплинарен модел с препоръки към българските предприемачи.“ За етапното изпълнение на тази цел са дефинирани три изследователски задачи.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Първа глава на дисертационния труд представя в обобщен и синтезиран вид основни теоретични концепции за управление на знанието, както и основни взаимовръзки между теорията и практиката, изразени в различни модели и инструменти, позволяващи по-структуриран подход към разглежданата материя. Обоснована е необходимостта от прилагането на системен подход спрямо дейностите и процесите по УЗ. Систематизиран е основният терминологичен апарат, който се използва по-нататък в изложението.

Втора глава е посветена на основните насоки и индикатори за оценка иновационния потенциал. Разгледани са основните международни концепции в тази област. Изследван е иновационния потенциал на България на национално равнище, както и особеностите на секторната иновационна система в рамките на ИКТ сектора.

Основен фокус на изследването в **трета глава** е апробирането на предложения системен подход за управление на знанието в предприятията от ИКТ сектора на основата на проведено оригинално анкетно проучване, дълбочинни интервюта и систематизирана вторична информация.

Използваният набор от научни методи и подходи позволява да се проведе задълбочено изследване по темата и да се аргументира основната теза на дисертационния труд.

Основната теза в дисертационния труд е, че „комбинирането на елементи от различни теории и подходи, които отразяват особеностите на успешното управление на знание, има пряк ефект върху иновациите и може да подпомогне фирменото представяне.” Трябва да се подчертае, че процесът на комбиниране на теории и подходи следва да бъде подчинен на определени критерии и да отразява и особеностите на практическото поле за изследване, в случая ИКТ сектор и фирмите, включени в него. Приложеният за целта подход в дисертационното изследване е съобразен с тези особености, каквато препоръка беше отправена по време на вътрешната защита.

В хода на изследването и на основата на избрания методологически апарат докторантката успява да валидира изследователската хипотеза и да постигне задачите и целта на дисертацията.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Дисертационното изследване притежава убедителни доказателства за научно-приложни резултати, представени като решения по изследваните проблеми. Налице са научни приноси с теоретико-методологически и практико-приложен характер. Докторантката е идентифицирала шест приноса. Броят и съдържанието на посочените в дисертационния труд приноси съответства на процедурата по защита на ОНС „доктор“. Приемам посочените приноси с някои предложения за промяна:

- Систематизиране и допълване на съществуващите теория и методология по отношение на управлението на знания в контекста на ИТ сектора;
- Разработване на оригинална методология за изследване на емпирични секторни данни за анализ на процедурите и дейностите по управление на знание в ИТ-фирмите в България като основа за повишаване на тяхната конкурентоспособност;
- Дефиниране на фактори и критерии за успех на базата на анкетно проучване и с фокус върху спецификата на българския ИТ сектор;
- Формулиране на препоръки към българските ИТ компании за по-ефективно стратегическо планиране на управлението на знания.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантката Белослава Пламенова Гуевска е представила четири научни публикации, пряко свързани с темата и съдържанието на дисертационния труд. Четирите публикации представляват доклади, представени на български и английски език в рамките на международни научни конференции, проведени в България.

Представените от докторантката научни публикации отговарят на необходимия брой публикации, те са достатъчни по обем и същевременно с това са представителни, самостоятелни, имат научна редакция и са в пряка връзка с темата на дисертационния труд, като отразяват основни моменти от него. Научните публикации отговарят на количествените и качествените изисквания за публикации при защита на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът е в обем от 44 страници. Той кореспондира с дисертационния труд и достоверно представя в синтезиран вид обхвата, съдържанието и резултатите от научното изследване.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Могат да бъдат направени някои бележки и поставени въпроси, които биха повишили качеството на дисертационния труд и могат да предложат допълнителни насоки за изследване в бъдещата дейност на докторанта:

- 1) В дисертационното изследване са използвани голям брой информационни източници. Без да се подценява този факт, бих препоръчала на докторантката да се върне, макар и в обобщен вид, в зората на възникване на иновационната теория и да включи в изследването и възгледите на Йозеф Шумпетер (относно значението на такива вътрешнофирмени фактори и характеристики на предприемача като визията и лидерството за успеха на иновациите), Ричард Нелсън (който пръв лансира концепцията за организационното знание), Лин-су Ким (използва понятието „технологични способности“, за да обедини в три основни групи вътрешнофирменото ноу-хау), както и концепцията за „динамичните способности“ като комбинация от способности, процедури, организационни структури и правила за вземане на решения, които се използват от фирмите за

създаване или придобиване на добавена стойност. Считам, че това допълнително ще обогати представения теоретичен анализ.

2) Теоретичният анализ може да се разшири и с включването на концепцията на Световната банка за Икономика на знанието, който е методологически добре разработен и получи широко разпространение.

3) Изследването ще спечели, ако се потърсят релациите между управление на знанието на фирмено равнище, от една страна, и концепциите за отворените иновации (като възможност на фирмите да развиват потенциал за улавяне и използване на идеи, ноу-хау и други от външни източници), иновациите на работното място (тай като именно човекът е носител на организационното знание), интелектуалната собственост (включително ноу-хауто като неин елемент, както и възможностите за неговата закрила), интелектуалния капитал (който може да съдържа вътрешнофирменото знание).

4) Тъй като практическата част е направена в рамките на конкретен икономически сектор, ще бъде полезно проведеният анализ да се основава на разбирането на докторантката относно секторните иновационни системи, в частност особеностите на иновационната система на ИКТ като високотехнологичен сектор.

5) Представянето на ИКТ сектора може да се допълни с данни от сравнителния анализ на Европейската комисия на използването на дигиталните технологии в икономиката и обществото (DESI).

6) В практическата част емпиричните данни от проведеното анкетно проучване могат да се използват не само под формата на едномерни разпределения, но и да се потърсят връзки между конкретна сфера на дейност, големина и други демографски данни, от една страна, и практиките за управление на знанието.

7) Анализът на данните от анкетното проучване могат да се допълнят с по-описателни казуси от дейността на конкретни български предприятия, както и чуждестранни такива (ако такава информация е достъпна). Това ще даде възможност по-задълбочено да се изследват практиките на предприятията, да се установят влияещите фактори и да се извлекат препоръки за подобряване на системите за управление на знанието.

Посочените бележки и препоръки не намаляват научната стойност на дисертационния труд и не оказват влияние върху общата положителна

оценка на разработката като самостоятелно изследване с доказани научни и практико-приложни приноси.

8. Заключение

Дисертационният труд на Белослава Пламенова Гувеска отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Р България и на Правилника за неговото приложение. Дисертационният труд представлява комплексно, задълбочено и добросъвестно научно изследване на важен и сложен теоретичен и практико-приложен проблем.

Темата на дисертационния труд е актуална, значима и дисертабилна. В хода на изследването са изпълнени поставените цели и задачи. Авторът допринася за развитието на подходите за управление на знанието в ИКТ сектора като предпоставка за повишаване на иновационната активност и конкурентоспособността на фирмено и секторно равнище чрез систематизиране, анализиране, доразвиване и надграждане на съществуващите знания в областта.

С пълна убеденост давам **положителна оценка** на рецензирания дисертационен труд. Посоченото в рецензията ми дава основание да **предложа на членовете на уважаемото научно жури да присъдят** на Белослава Пламенова Гувеска образователната и научна степен „доктор” в професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност „Световно стопанство и Международни икономически отношения (Международен мениджмънт)“ към катедра „МИО и бизнес“, факултет „Международна икономика и политика“, УНСС.

31 август 2022 г.

София

Рецензент: .....

(проф. д-р Теодора Георгиева)